

AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL – ŤAHÚŇ SLOVENSKEJ EKONOMIKY

Natália Švejdová

ABSTRACT

The automotive industry has seen significant expansion over recent decades due to rising demand for cars. The largest automotive corporations can influence the economy and industrial production in countries in a significant way, as is the case in Slovakia. This paper describes what an indispensable role the automotive industry plays in the Slovak economy not only in terms of GDP creation but also, the impact on the employment of the population.

KEY WORDS

Automobile industry. Localization factors. Volkswagen. Kia Motors. PSA.

JEL CLASSIFICATION

L 62, L 16

ÚVOD

Globalizácia a všetky efekty s ňou spojené neminuli ani územie Slovenska. Otvorené hranice umožňujúce voľnejší pohyb kapitálu prispeli k zatraktívneniu podnikateľského prostredia krajiny v strede Európy a vytvorili priestor pre jej napredovanie. Napriek častým obmedzeniam podnikateľského prostredia zo strany exekutívy sa na Slovenku časom vykryštalizovali mnohé spoločnosti so sľubným potenciálom. Najmä automobilový priemysel zaznamenáva v posledných rokoch výraznú expanziu, čím do veľkej miery ovplyvnil vývoj hospodárstva na Slovensku. Automobilový priemysel nemal v histórii Slovenska výrazné postavenie, čo sa však zmenilo v roku 1991, kedy sa na územie Slovenskej republiky rozhodla expandovať nemecká automobilka Volkswagen. Práve príchod prvého automobilového výrobcu na územie Slovenska sa stal základom pre rozširovanie automobilového priemyslu v slovenskom hospodárstve.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Automobilový priemysel netreba chápať ako len finálnu výrobu automobilov, ale treba naň nazeráť ako na súhrn samotných výrobcov automobilov (finálnych producentov) ako aj

výrobcov modulov, systémov a súčiastok pre producentov vozidiel. Svojou náročnosťou na inputy sa stal automobilový priemysel jednou z hlavných zložiek nielen strojárkeho priemyslu, ale i chemického a elektrotechnického. Subdodávatelia na seba viažu ďalšie odvetvia ako napr. služby, veda a výskum, hutnícky, ťažobný či metalurgický priemysel. Pozitívnym dopadom takto vysokej zainteresovanosti rôznych odvetví, ktoré sú priamo či nepriamo spojené s automobilovým priemyslom, je tvorba pracovných miest a znižovanie nezamestnosti na Slovensku.

1.1 História automobilového priemyslu na území Slovenskej republiky

Keďže Slovensko je pomerne mladým štátom, na historický základ automobilovej výroby na našom území je potrebné vrátiť sa do obdobia Československa. „Automobilový priemysel v časoch Československa patril výhradne do priemyslu uskutočňovaného na území Českej republiky (ČR). Jedným z najvýznamnejších výrobcov v ČSFR bola česká Tatra Kopřivnice, ktorá vyrábala úžitkové a osobné vozidlá a závod Škoda v Mladej Boleslavy. Prevažná časť výroby sa uskutočňovala v týchto mestách a aj preto záujem zahraničných investorov putovala do ČR. Slovenská republika mala v tom čase len pomocné výrobné závody Tatra Kopřivnice v Trnavských automobilových závodoch, ktoré vznikli v roku 1967 a Škody Mladá Boleslav v Bratislavských automobilových závodoch založených v roku 1971.“¹ Slovensko tak plnilo len akúsi pomocnú funkciu českého automobilového priemyslu, nakoľko naše hospodárstvo bolo zamerané skôr na oblasť poľnohospodárstva.

Zlom v automobilovom priemysle na Slovensku nastal až na konci 90. rokov 20. storočia, kedy svetoví automobiloví výrobcovia (americký General Motors, nemecký Volkswagen a francúzsky Renault) hľadali vhodnú krajinu na vybudovanie nových výrobných závodov. Pre priame zahraničné investície na Slovensku sa rozhodol nemecký výrobca Volkswagen (najmä pre vhodnú geografickú polohu, relatívne vysokú kvalifikáciu pracovnej sily a taktiež výhodné finančné podmienky), ktorý v roku 1991 vytvoril výrobný závod v Devínskej Novej Vsi v blízkosti hlavného mesta Bratislava.

Až do roku 2006 bol Volkswagen Slovakia na Slovensku jediným výrobcom automobilov. V roku 2006 však začali vozidlá vyrábať ďalšie dve automobilky – Kia Motors Slovakia v Tepličke nad Váhom a PSA Slovakia v Trnave. SR sa tak príchodom ďalších dvoch automobiliek zaradila k svetovej špičke v počte vyrobených automobilov na obyvateľa. V roku

¹ ILKOVIČ, J. 2007. História a súčasnosť automobilového priemyslu na Slovensku. In Archív, roč. 12, č. 4, ISSN 1335-3268, s. 41-43.

2012 bolo na Slovensku vyrobených 171 vozidiel na 1000 obyvateľov, v roku 2013 dokonca viac ako 180. Tento fakt definitívne zaradil Slovensko medzi svetové automobilové veľmoci.²

Skutočnosť, že Slovensko je pre zahraničných automobilových výrobcov príťažlivou krajinou potvrdzuje aj skutočnosť, že Jaguar - Land Rover sa rozhodol vybudovať svoj závod pri Nitre.

1.2 Faktory lokalizácie automobilového priemyslu

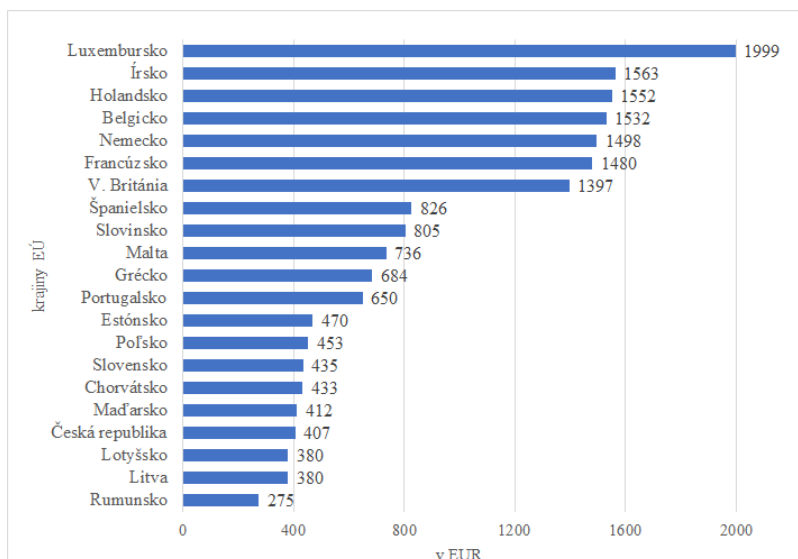
V procese rozhodovania o výbere vhodnej lokality pre umiestnenie svojej budúcej investície investori porovnávajú najmä podmienky a stav ekonomík potenciálnych krajín. Medzi najsledovanejšie parametre možno zaradiť:

a) Kvalifikovaná pracovná sila a legislatíva v oblasti odmeňovania

Kvalitný školský systém je základom pre vzdelanú spoločnosť. Spojenie školstva a automobilového priemyslu funguje na území SR formou spolupráce stredných a vysokých škôl s výrobnými závodmi. Spolupráca je založená na nových špecializovaných študijných programoch a pilotných či lektorských centrách. Cieľom takéhoto vzdelávania je prepojiť teoretické poznatky s praktickými skúsenosťami a pripraviť tak odborníkov pre automobilový priemysel. Napr. spoločnosť Kia Motors Slovakia v školskom roku 2016/2017 po prvýkrát spustila nový duálny vzdelávací systém, pričom jeho absolventi by mali v budúcnosti zabezpečiť postačujúci počet kvalifikovaných zamestnancov, ktorých je na pracovnom trhu nedostatok. V prospech Slovenska zohráva dôležitú úlohu aj fakt, že sme považovaní za krajinu s dobrou až výbornou kvalitou výrobkov, na čom má určite veľký podiel práve vysokokvalifikovaný personál.

Slovensko je lukratívnou krajinou pre automobilových výrobcov aj čo sa týka odmeňovania a odvodového zaťaženia. Patríme ku krajinám s lacnou pracovnou silou a odvodovým zaťažením. V spojitosti s ďalšími faktormi lokalizácie, územie Slovenska je pre investorov ideálnou voľbou na umiestnenie svojich výrobných závodov.

² Spracované podľa: SLUŠNÁ, E. – BALOG, M. 2015. Automobilový priemysel na Slovensku a globálne hodnotové reťazce. Bratislava: SIEA, 2015. s. 38. ISBN 978-80-88823-59-9.

Graf 1 Minimálna mzda v eurách v krajinách EÚ (2017)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov Eurostatu.

b) Dopravná infraštruktúra, dodávateľská sieť a geografická poloha Slovenska

Automobilovým výrobcom nepostačuje len vybudovaná dopravná infraštruktúra, ale aj výhodná geografická poloha s napojením na všetky dôležité medzinárodné trasy (taktiež Slovensko je pomyselným stredom Európy, takže z našej krajiny je to na každú svetovú stranu relatívne blízko). Výhodná poloha západného a stredného regiónu Slovenska ako aj blízkosť hlavných miest okolitých štátov, robí z týchto dvoch lokalít príťažlivú oblasť pre automobilový priemysel. Cez región západného a stredného Slovenska vedie hlavná dopravná spojnice, diaľnica D1, ktorá spája závody v Žiline a Bratislave, ako i rýchlostná cesta R1, prepájajúca hlavné mesto Bratislavu so závodom v Trnave a plánovaným závodom pri Nitre. Konkurencieschopnosť regiónu východného Slovenska by sa tak posilnila najmä dokončením diaľnice D1, čím by sa prepojil západ a východ krajiny. Dobudovanie diaľnice by preto malo byť prioritou, aby sa zvýšila ekonomická sila tohto regiónu a znížila sa nezamestnanosť, ktorá je v tejto oblasti veľmi vysoká.

S príchodom automobiliek na Slovensko prišli aj rôzni zahraniční dodávateľia a subdodávateľia. V prospech lokalizácie automobilových závodov na Slovensku nahrával aj fakt, že dodávateľské siete boli na veľmi vysokej úrovni. Bolo to spôsobené rozvojom dodávateľskej sféry pre automobilku Volkswagen vo veľkej miere zastúpenej na západnom Slovensku. Automobilový priemysel nezahŕňa len samotnú výrobu automobilov, ale aj celkový vývoj a výskum od prvotným materiálov, cez súčiastky až po finálny produkt. Príchod

zahraničným dodávateľom znamená opäť pre Slovensko nové možnosti realizácie sa vo vývoji a výskume, ale najmä v znižovaní nezamestnanosti a zvyšovaní kúpnej sily obyvateľstva.

c) **Daňové zaťaženie a úľavy**

Keď chce krajina prilákať automobilových investorov, pričom investor sa rozhoduje medzi viacerými alternatívami, vo väčšine prípadov zvolí štát ako formu motivácie investora priamu či nepriamu štátnu pomoc (investičný stimul). Typickým príkladom štátnej pomoci sú daňové prázdny alebo daňové úľavy. Daňové prázdny využíva slovenská vláda na prilákanie skoro každej väčšej zahraničnej investície. Tak tomu bolo aj v prípade Volkswagenu až po vstup spoločnosti Jaguar – Land Rover na slovenský trh. Daňové úľavy boli kedysi poskytované v horizonte desiatich rokov, avšak v súčasnosti je štátna pomoc podmienená udržaním investície v regióne najmenej päť rokov po ukončení investičného zámeru.

Zvýhodnené daňové podmienky boli a sú taktiež poskytované veľkým dodávateľským spoločnostiam vyrábajúcim komponenty pre automobilky – napr. Brose, Johnson Controls a Lear.

2 CIEĽ A METÓDY

Hlavným cieľom tohto príspevku je zhodnotiť aktuálny stav v automobilovom priemysle na území Slovenskej republiky, nielen z pohľadu finančnej a produkčnej výkonnosti, ale i z pohľadu dopadu automobilového priemyslu na zamestnanosť na Slovensku. Objektom skúmania boli tri automobilky, ktoré sídlia a produkujú vozidlá na našom území, a to Volkswagen Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia. Pri výskume sme využili najmä internetové zdroje, štúdie uskutočňované rôznymi inštitúciami, ale najmä výročné správy automobilových výrobcov, ktoré boli bohatým zdrojom informácií nielen o ich minulých výkonoch, ale i plánoch do budúcnosti. Pri spracovaní informácií sme využili základné metódy vedeckého skúmania, a to analýzu, syntézu, indukciu, dedukciu a komparáciu. Práve komparácia bola najdôležitejšou metódou, nakoľko pomocou nej mohli porovnávať výsledky jednotlivých výrobcov a získať tak presný obraz o ich činnosti.

3 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Automobilový priemysel je na Slovensku jedným z rozhodujúcich priemyselných odvetví a hybnou silou rozvoja hospodárstva (tvorí viac ako 12% HDP Slovenskej republiky). Rekordné výsledky vo výrobe automobilov v troch slovenských fabrikách (Volkswagen, Kia

Motors, PSA Slovakia) a s tým spojený nárast výroby subdodávateľov, vysoký predaj nových áut na Slovensku, to všetko prispelo k tomu, že **automobilový priemysel sa stal tretím najrýchlejšie rastúcim odvetvím na Slovensku** (podľa tržieb odvetvia).³

3.1 Analýza finančných výsledkov automobiliek na Slovensku

V roku 2016 dobýjali slovenské autá trhy najmä v Európe, severnej Afrike a v USA. Všetkým trom slovenským automobilkám rástli tržby pomalšie ako tomu bolo v predchádzajúcom období. V najväčšom podniku – bratislavskom Volkswagene – sa prehupli cez 7,5 miliardy eur. Druhá v oblasti tržieb – Kia Motors Slovakia, dosiahla obrat vo výške viac ako 5,5 miliardy eur a najmenšia PSA Slovakia len niečo cez 2,5 miliardy eur. V oblasti výsledku hospodárenia po zdanení je už štvrtý rok za sebou najúspešnejšia Kia Motors Slovakia, ktorej zisk v roku 2016 predstavoval viac ako 2 miliardy eur.

Tabuľka 1 Vývoj tržieb automobiliek VW Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia

Spoločnosť	Tržby spolu (tis. EUR)		Zmena (%)	Tržby spolu (tis. EUR)		Zmena (%)	Tržby spolu (tis. EUR)		Zmena (%)
	2016	2015	2016/2015	2015	2014	2015/2014	2014	2013	2014/2013
VW Slovakia	7 586 602	7 227 454	4,97	7 227 454	6 171 170	17,12	6 171 170	6 524 323	-5,41
Kia Motors Slovakia	5 566 181	5 073 403	9,71	5 073 403	4 586 708	10,61	4 586 708	4 447 259	3,14
PSA Slovakia	2 509 804	2 447 054	2,56	2 447 054	2 091 149	17,02	2 091 149	2 176 193	-3,91
SPOLU	15 662 587	14 747 911		14 747 911	12 849 027		12 849 027	13 147 775	

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov z výročných správ automobiliek.

Tabuľka 2 Vývoj výsledku hospodárenia po zdanení automobiliek VW Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia

Spoločnosť	VH po zdanení (tis. EUR)		Zmena (%)	VH po zdanení (tis. EUR)		Zmena (%)	VH po zdanení (tis. EUR)		Zmena (%)
	2016	2015	2016/2015	2015	2014	2015/2014	2014	2013	2014/2013
VW Slovakia	145 344	127 459	14,03	127 459	124 249	2,58	124 249	45 446	173,40
Kia Motors Slovakia	213 991	210 138	1,83	210 138	282 416	-25,59	282 416	230 857	22,33
PSA Slovakia	35 382	26 902	31,52	26 902	29 626	-9,19	29 626	32 480	-8,79
SPOLU	394 717	364 499		364 499	436 291		436 291	308 783	

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov z výročných správ automobiliek.

³ Spracované podľa: ORGOŇOVÁ, V. 2016. Najmä kvôli autám vládne ekonomike priemysel. In *TREND Špeciál – TOP 200*. 2016, jún 2016, s. 4-6.

3.2 Analýza produkcie automobilov na Slovensku

Viac ako 388-tisíc automobilov vyprodukoval v roku 2016 Volkswagen Slovakia, avšak oproti roku 2015 ide o viac ako 2% pokles v počte vyrobených vozidiel. Investície spoločnosti Volkswagen Slovakia predstavovali viac ako 550 miliónov eur, pričom prioritne smerovali do rozvoja výroby. V roku 2017 bola dokončená nová karosáreň a montážna hala, pričom sa začalo s výrobou novej generácie Porsche Cayenne a VW Touareg. Na druhej strane bude musieť slovenský VW, aj vzhľadom na emisný škandál a rekordnú pokutu pre materský koncern vo výške zhruba osemnásť miliárd eur, znížiť svoje náklady a udržať ich na stabilnej úrovni.

Druhá Kia Motors Slovakia vyprodukovala v roku 2016 viac ako 339-tisíc vozidiel, čo znamená zvýšenie výroby oproti predchádzajúcemu roku skoro o 0,5%. Produkcia v závode rastie nepretržite už siedmy rok po sebe, pričom rok 2016 bol pre Kiu prelomový, nakoľko slovenský závod vyprodukoval rekordných 612 900 motorov.

V medziročnom náraste počtu vyrobených vozidiel sa najlepšie darilo trnavskej PSA Slovakia, ktorá zvýšila svoju výrobu skoro o 4% (produkcia za rok 2016 – 315 050 automobilov). Takisto ako Kii, sa darí PSA Slovakia každoročne zvyšovať počet vyrobených vozidiel.

Tabuľka 3 Vývoj produkcie automobiliek VW Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia

Spoločnosť	Počet vyrobených vozidiel (ks)		Zmena (%)	Počet vyrobených vozidiel (ks)		Zmena (%)	Počet vyrobených vozidiel (ks)		Zmena (%)
	2016	2015	2016/2015	2015	2014	2015/2014	2014	2013	2014/2013
VW Slovakia	388 687	397 000	-2,09	397 000	394 474	0,64	394 474	426 313	-7,47
Kia Motors Slovakia	339 500	338 020	0,44	338 020	323 720	4,42	323 720	313 000	3,42
PSA Slovakia	315 050	303 018	3,97	303 018	255 176	18,75	255 176	248 411	2,72
SPOLU	1 043 237	1 038 038		1 038 038	973 370		973 370	987 724	

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov z výročných správ automobiliek.

3.3 Analýza zamestnanosti v automobilovom priemysle na Slovensku

Automobilový priemysel zastáva na Slovensku aj významnú pozíciu v oblasti zamestnanosti. Autobranda, ako najväčší priemyselný zamestnávateľ, dávala v r. 2016 prácu viac ako 127 000 ľuďom (cca 10% celkovej zamestnanosti).⁴ Pozitívom je aj pokračujúci rast

⁴ Spracované podľa: AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL NA SLOVENSKU LÁME REKORDY. [online] 2017. [cit 2017-12-11]. Dostupné na internete: <http://www.parlamentnelisty.sk/arena/monitor/Automobilovy->

priemernej mzdy, ktorá v roku 2016 dosiahla úroveň 1 218 eur (r. 2014 - 1 147 eur).⁵ Prítomnosť troch výrobných závodov a príchod nového v podobe Jaguaru - Land Rover do Nitry by však nemal ubrať z pozornosti tunajších subdodávateľov. Niet divu, že britská automobilka spomenula práve rozvetvenú dodávateľskú sieť ako jedno z hlavných kritérií na výber krajiny ako cieľovej destinácie pre svoj nový závod.

Nielen príchod samotných výrobcov automobilov, ale i subdodávateľských firiem je veľmi dôležitý. Nové dodávateľské podniky prinášajú dobre platené miesta, diverzifikujú ekonomickú silu a platia dane. Z dlhodobého hľadiska je však ich význam ešte dôležitejší, keďže sem na rozdiel od automobiliek prinášajú aj výskum a vývoj. Ich správne využitie môže pomôcť celému priemyslu, a tým zvýšiť atraktivitu krajiny pre ďalších investorov hľadajúcich nielen lacnú pracovnú silu, ale najmä odborníkov vo výskume a vývoji. Medzi najväčších dodávateľov automobiliek môžeme zaradiť Johnson Controls, Mobis, Fauercia, SAS Automotive či zvolenský Continental, ktorý vyrába brzdové strmene.

Počet zamestnancov v bratislavskom Volkswagene a trnavskom PSA vzrástol o viac ako 10%, pričom v bratislavskom závode tak prekonal hranicu 12-tisíc zamestnancov. Jediná Kia Motors Slovakia medziročne znížila svoj priemerný počet zamestnancov o 0,58% - na úroveň 3 625 ľudí.

Tabuľka 4 Vývoj počtu zamestnancov automobiliek VW Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia

Spoločnosť	Priemerný počet zamestnancov		Zmena (%)	Priemerný počet zamestnancov		Zmena (%)	Priemerný počet zamestnancov		Zmena (%)
	2016	2015	2016/2015	2015	2014	2015/2014	2014	2013	2014/2013
VW Slovakia	12 300	10 800	13,89	10 800	9 900	9,09	9 900	9 400	5,32
Kia Motors Slovakia	3 625	3 646	-0,58	3 646	3 526	3,40	3 526	3 579	-1,48
PSA Slovakia	2 735	2 447	11,77	2 447	2 718	-9,97	2 718	3 009	-9,67
SPOLU	18 660	16 893		16 893	16 144		16 144	15 988	

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov z výročných správ automobiliek.

priemysel-na-Slovensku-lame-rekordy-Ludi-je-vsak-nedostatok-Zaplnia-nase-vyrobne-haly-pracovnici-z-tretich-krajin-283217

⁵ Spracované podľa: PRIEMERNÉ PLATY V AUTOMOBILOVOM PRIEMYSLE NARÁSTLI NA SLOVENSKU OD ZAČIATKU ROKA O 5 PERCENT. [online] 2017. [cit 2017-12-11]. Dostupné na internete: <https://www.platy.sk/analyzy/priemerne-platy-v-automobilovom-priemysle-narastli-na-slovensku-od-zaciatku-roka-o-5-percent/50284>

Automobilový priemysel na Slovensku zohráva určite nezastupiteľnú úlohu. Príliš veľká orientácia len na automobilový priemysel sa však v budúcnosti môže prejavovať ako problémová. Hlavnými problémami automobilového priemyslu v SR sú veľká náchylnosť k recesii automobilového priemyslu v obdobiach hospodárskej krízy, nízka pridaná hodnota montáže automobilov či presúvanie výrobných závodov do lacnejších krajín (najmä východnej Európy). V prípade, že Slovensko nebude rozvíjať aj iné oblasti hospodárstva, môže ho čakať podobný scenár ako americké mesto Detroit (už v súčasnosti je SR označovaná ako „európsky Detroit“). Riešením jednostrannej orientácie hospodárstva by mohla byť orientácia na inovačnú a vedeckú činnosť s vysokou mierou pridanej hodnoty.

Ďalším problémom môže byť nedostatočná ponuka pracovnej sily vzhľadom na dopyt po zamestnancoch v automobilovom odvetví (tento problém umocnil príchod Jaguar – Land Rover). Toto podnecuje automobilky k obsadzovaniu pracovných miest zahraničnými pracovníkmi, vo veľkej miere z Rumunska.

Napriek týmto negatívam je automobilový priemysel hybnou silou slovenskej ekonomiky a jeho smerovanie je výrazným determinantom budúceho ekonomického rastu SR.

ZÁVER

Na záver možno konštatovať, že automobiloví výrobcovia vrátane ich dodávateľov potvrdzujú fakt, že Slovensko je veľmi atraktívnou krajinou na podnikanie, má slušne rozvinutú infraštruktúru, ide o pomerne lacnú krajinu čo do mzdových nákladov. Z tohto dôvodu je veľmi dôležité, aby SR neustále zlepšovala podnikateľské prostredie – či už pre domácich podnikateľov, tak i zahraničných investorov, ktorí sú ochotní na Slovensku preinvestovať nemalé finančné prostriedky a taktiež významne znížiť mieru nezamestnanosti. Spoločnosti Volkswagen Slovakia, Kia Motors Slovakia a PSA Slovakia sa počas svojej dlhoročnej pôsobnosti na Slovensku stali neoddeliteľnou súčasťou slovenského hospodárstva. Postupne sa tak stali jednými z najväčších výrobcov, exportérov, ako aj významnými zamestnávateľmi na území Slovenska.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL NA SLOVENSKU LÁME REKORDY. [online] 2017. [cit 2017-12-11]. Dostupné na internete: <http://www.parlamentnelisty.sk/arena/monitor/>

Automobilovy-priemysel-na-Slovensku-lame-rekordy-Ludi-je-vsak-nedostatok-Zaplnia-nase-vyrobne-haly-pracovnici-z-tretich-krajin-283217

ILKOVIČ, J. 2007. História a súčasnosť automobilového priemyslu na Slovensku. In Archív, roč. 12, č. 4, ISSN 1335-3268, s. 41-43.

NATIONAL MINIMUM WAGES IN THE EU. [online] 2017. [cit 2017-12-12]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7860532/3-10022017-AP-EN.pdf/b5027315-0570-45df-9eb6-0cfda2f13dbc>

ORGOŇOVÁ, V. 2016. Najmä kvôli autám vládne ekonomike priemysel. In *TREND Špeciál – TOP 200*. 2016, jún 2016, s. 4-6.

PRIEMERNÉ PLATY V AUTOMOBILOVOM PRIEMYSELE NARÁSTLI NA SLOVENSKU OD ZAČIATKU ROKA O 5 PERCENT. [online] 2017. [cit 2017-12-11]. Dostupné na internete: <https://www.platy.sk/analyzy/priemerne-platy-v-automobilovom-priemysle-narastli-na-slovensku-od-zaciatku-roka-o-5-percent/50284>

SLUŠNÁ, Ľ. – BALOG, M. 2015. Automobilový priemysel na Slovensku a globálne hodnotové reťazce. Bratislava: SIEA, 2015. 93 s. ISBN 978-80-88823-59-9.

VÝROČNÉ SPRÁVY KIA MOTORS SLOVAKIA. [online] 2017. [cit 2017-12-13]. Dostupné na internete: <https://www.kia.sk/sk/o-nas/vyrocne-spravy>

VÝROČNÉ SPRÁVY PSA SLOVAKIA. [online] 2017. [cit 2017-12-13]. Dostupné na internete: http://www.psa-slovakia.sk/o-nas/automobilka-v-trnave.html?page_id=168

VÝROČNÉ SPRÁVY VW SLOVAKIA. [online] 2017. [cit 2017-12-13]. Dostupné na internete: http://sk.volkswagen.sk/sk/Podnik/Cisla_a_fakty.html

KONTAKT

Ing. Natália Švejdová

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta podnikového manažmentu

Katedra informačného manažmentu

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovensko

natalia.svejdova@euba.sk